

מראי מקומות - יבמות

עט.

על מפיבושת קודם שנגזרה עליו, ולכן הי' מותר לו לעשות כן. אבל אם כבר גזר על אנשים פרטיים, אסור להשתדל לפוטרם מהגזירה, אם יהיו אחרים שודאי יכניסו תחתם. וע' בערוך לנר שהק' על הגמ', ממ"נ, אי אמרי' דמה שהתפלל דוד נחשב שהוא עשאו, א"כ אפי' אם התפלל קודם לכן יש להק' וכי יש משוא פנים בדבר. ואי אמרי' דע"י תפלתו אי"ז נחשב נשיאות פנים, שהרי הוא לא עשה כלום, א"כ אף מה שהתפלל לאחר שכבר קלטו הארון, לא יהי' זה נחשב לנשיאות פנים. וביאר, דאולי באמת דוד לא עשה מידי, אלא על הקב"ה פריך, דהא אי' בנדה (ע): דמה דהקב"ה נושא פנים היינו קודם הגמר דין, אבל לאחר הגמ"ד אינו נושא פנים, וע"כ הק', איך נשא פנים לאחר הגמ"ד. ולכן תי' הגמ' דעדיין לא קלטתו הארון, וא"כ לא הי' עדיין הגמר דין, וא"כ שפיר הקב"ה נושא פנים. וכ' דמזה יש להשיב על ראיית המהריב"ל מסוגיין. (ולכא' כוונתו, דמהריב"ל הבין דהחילוק בין קודם קליטת הארון לאחר הקליטה הוא אם כבר חלה הגזירה על איש פרטי או לא, אבל למש"כ הער"ל זה לא הי' הנדון, אלא נשיאות פנים ע"י הקב"ה משום הגמר דין. וק"ק המהלך של הער"ל, דיוצא דבהתחלה כשהגמ' הק' וכי משוא פנים וכו' קאי על דוד, ובאמצע התחלף הק' וקאי על הקב"ה, ומסתיתם הגמ' לכא' לא משמע כן.)

וע"ע בעיון יעקב, שפי' דאם מתפלל בלחש קודם שקלטתו, ודאי תפלתו יכולה להועיל. אבל אחר שקלטתו ארון, אז אם יתפלל עליו יהי' הדבר ניכר ונראה כאילו משא פנים יש בדבר.

ה. מוטב שתעקר אות אחת מן התורה ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא

כ' הריטב"א, דכל הוראת שעה ומגדר מלתא מותר, ואי"ז באמת עקירת אות מן התורה, אלא לפי ראות בני אדם קאמר. ועוד כ' "ואין ספק כי שבעה אלו שקלטם ארון חייבין מיתה היו מצד אחר, ולכן נתגלגלה להם חובה עכשיו יותר משאר זרעו של שאול, ומשום דלא ידיע חובם קרי לי' עקירה, שאין להעניש אלא על הנגלות".

ה. ומה גרים גרורים כן, ישראל על א' כמה וכמה

ק', מה שייך לעוברים ושבים לומר ישראל עאכו"כ, הרי אם נתגירו, יהיו הם ג"כ גרים. וכ' המהרש"א דאף דישאל ממנו לא יהי' מעליותא לענין העוברים ושבים, אלא ה"ק, ומה גרים גרורים, דהיינו הנתינים, שגזרו בהן איסור חתנות, וגם גזרו עליהם שעבוד לעולם, כן, שאר גרים שיהיו כישאל לענין חיתון, עאכו"כ.

ו. מיד נתוספו על ישראל מאה וחמישים אלף גרים
הק' הריטב"א, הא אמרי' לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה. וכ' תוס' (כד): דהתם מעצמן נתגירו. והריטב"א הביא מי שתי' דהללו נתגירו בב"ד של הדיוטות, וקיי"ל דבדיעבד

המשך בעמוד הבא

א. כל שיש בו שלשה סימנים אלו ראוי להדבק באומה זו

ופרש"י, דהואיל והגבעונים לא מרחמי על בני שאול אינן ראויין לידבק בהן. ומבואר דס"ל לרש"י דרק לא הי' להם לגבעונים מדה של רחמנות, אבל אולי באמת היו ביישנים וגומלי חסדים. אבל לשון הרמב"ם (איסורי ביאה יט, יז) הוא, "וכן כל מי שיש בו עזות פנים או אכזריות, ושונא את הבריות, ואינו גומל להם חסד, חוששין לו ביותר שמא גבעוני הוא. שסימני ישראל האומה הקדושה ביישני רחמנים וגומלי חסדים. ובגבעונים הוא אומר והגבעונים לא מבני ישראל המה, לפי שהעיוז פניהם ולא נתפייסו, ולא רחמו על בני שאול, ולא גמלו לישראל חסד למחול לבני מלכים והם עשו עמהם חסד והחיו בתחלה". ולכא' מדברי רש"י יוצא דאפי' אם אין לו א' מהמדות הללו אין לו להדבק בישראל. אבל מהרמב"ם אולי יש לדקדק להפך, דצריך בדוקא שאין לו שום א' מהמדות, ובלא"ה יכול להדבק בישראל. וכך כ' הבית שמואל (ב', ה) בדעת המחבר [שהעתיק ל' הרמב"ם] דצריך להיות שאין לו שום א' מהמדות, אבל אם יש אפי' א' מהמדות, שוב ראוי הוא להדבק בכלל ישראל. אבל בהגהות מהרי"מ על ביאור הגר"א (אות י"ד) כ' להק' על מש"כ הרמב"ם ד' מדות, והגמ' הביאה רק ג'. וכ' דהרמב"ם לשיטתו ד"או או" קתני [דכ' עזות פנים או אכזריות], והוא מונה והולך המדות הפסולות. דהיינו, דהגמ' מונה המדות טובות שצריך להדבק לישראל, והרמב"ם, דס"ל דאפי' אם אין לו א' מהם הרי שוב אינו יכול להדבק בישראל, הי' צריך לבאר מה שהוא העדר אותן המדות, והיינו ד'. כלומר, מי שיש לו א' מד' מדות אלו, הרי אין לו הג' מדות טובות שהוזכרו בגמ'. וא"כ, נמצא דלדעתו ש' הרמב"ם היא [כהפשטות בשי' רש"י לכא' דאם חסר אפי' אחת מן המדות שוב אין לו להדבק בישראל].

ב. וכי משוא פנים יש בדבר

ביאר הערוך לנר, דמה דאי"ז ק' על הפסוק גופא, איך חמל על א' מהן, לזה י"ל דזה ל"ק, דכיון דהי' דוד צריך ליקח ז', א"כ אין משוא פנים אם יניח מי שחומל עליו, דהא ע"כ צריך ליקח ז' ולהניח היותר מז', ומאי חזית דדמי דהך סומק טפי מהך. אבל אחר דקאמר שהעביר לפני הארון, א"כ תלי הבחירה בקליטת הארון ולא בבחירתו, וא"כ שפיר הק' היאך הניח מלהעבירו, דשמא יקלוט הארון לזה ויניח האחר.

ג. אלא שבקש רחמים שלא יקלטנו הארון

מכאן הביא המהריב"ל (הובא בש"ך חו"מ קס"ג, יח) רא"י דהיכא דהמלך גזר איזה גזירה על ב' אנשים, אבל לא פירט איזה אנשים, יכול א' להשתדל על איזה אנשים שלא יהיו נכללים בהגזירה, אף דודאי יכנסו אחרים תחתיהם, דהא כאן הי' דוד מתפלל

מראי מקומות - יבמות

עט. (המשך)

ישראל נינהו, ולא בכלל גרים, אלא עבדים, ועבדים פסולים
 נינהו. פי' המהרש"א, דודאי ידע המקשה דבימי משה באו
 איזה אומה מכנענים ונתגירו, ושוב באו הגבעונים בימי יהושע
 ונתגירו, ועל הגבעונים גזר דוד. אלא דס"ל להגמ', דכיון דמשה
 גזר אחוטבי עצים שהיו בימיו שלא יהיו בכלל ישראל, א"כ
 הגבעונים, שהקצם יהושע להיות חוטבי עצים, יהיו ממילא ג"כ
 בכלל גזירת משה. ומשני דמשה לא גזר עבדות אלא על חוטבי
 עצים שבימיו.

כולם גרים. אבל כ' "ומסתברא דקו' מעיקרא ליתא, וההוא שלא
 קבלו גרים בימי דוד ובימי שלמה היינו בסתם, דמסתמא אינם
 עושים אלא מפני פחד מלחמת דוד או לשלחן מלכים ועושר
 שלמה, אבל באלו, הדברים הוכיחו שנתגירו מפני מה שראו
 בזה קדושת התורה ויושר חוקיה ומשפטי', ולכן קבלום".

ז. משה גזר עליהם, דכתי' מחוטב עצים וכו'
 פרש"י, כיון דכתי' חוטבי עצים באפי נפשייהו, ש"מ דלאו בכלל